Задания заключительного тура Акмуллинской олимпиады по татарскому языку и литературе для учащихся 10-11 классов, студентов СПО

1. Буш урыннарга исемнәрнең данә исәбен белдергән сүзләрне куегыз (5 б):

1 капчык бодрая
икмәк бер уралмы
1 уч рис
бийоз пелән ... өсме
10 баш сыер

1 кочак урман
1 тотам ... кояштан иясы
илеке эч .... көлтәсе
2 кап еллар
чәчәк аер учу мичуе.

2. Саннар артына яшеренгән мәкальне табып языгыз (10 б).

1, 12 38, 13, 23, 34, 21, 23, 13, 1, 16, 6, 1 12, 18, 14, 6, 34, 10 13, 25, 7, 36, 15, 11.

____.

3. Канатлы сүзләрне рус теленә тәрҗемә итегез: (12 б)

Ахиллес үкчәсе Ахиллесова пята,
Шөкатьсез үрдәк баласы Гадкий утёнок,
Дары мичкәсендә дары бар әле Есть ещё порох в пороховницах,
Очкыннан ялкын кабына Из искры возгорится пламя,
Крокодил күз яше Крокодиловы слезы,
Аю хезмәте күрсәтү Медвежья услуга.

4. Түбәндәге формулаларга туры килгән сандхи очракларына 1-әр мисал китерегез (3+3=6):

е + ә = ә серия+эзләр = сериязләр
ы+у=у орама + алмый = орамалмый

5. Дөрес җавапны билгеләгез (4 б.):

Бергә алар язгы урман һавасы суладылар, яр буенда саргылт тал ПИПИЛӘРЕ өзделәр (Н.Фәттах). Җөмләдә аерып бирелгән сүз:

– профессионализм
– архаизм (circled)
– диалектизм
– неологизм

Алар билгеле бер формага буйсынган булалар. Аларда мәҗбүри җөмлә калыплары, сүзтезмәләр, тәгъбирләр кулланыла, алардан зур төгәллек сорала.

– матур әдәбият әсәрләре
– рәсми эш кәгазьләре (circled)
– публицистик әсәрләр
– драма әсәрләре

Бирелгән кереш сүзләр нинди мәгънә белдерәләр?

ихтимал, күрәсең, бәлки, ахрысы, ахры

- билгесезлекне
- үтенүне
- сөйләүченең төрле тойгысын
- **фикер эзлеклелеген**

Кол Галинең "Кыйссаи Йосыф" әсәренең тулы текстын беренче булып кульязмада әзерләгән әдип:

- С.Сараи
- **Г.Утыз Имәни**
- Й.Баласагунлы
- Колшәриф

6. Дөрес җавапларны билгеләгез: (3 б)

1. Әсәрләрнең жанрын языгыз:

"Сөннәтче бабай" Хикәя

"Беренче театр" Комедия

"Сак-Сок" Бәет

7. Туфан Миңнуллинның «Әлдермештән Әлмәндәр» драмасында автор югары күтәргән сыйфатлар (1 сыйфат – 1 б. =5 б.).

8. М. Акмулла "Сүз чыгар шагыйрьләрдән хикмәт берлән" дип язган. Автор турында 5 факт яз (10 б.)

Туксанбай авылында 1831 елда дөньяга килә.,

1867-1871 елларда төрмәдә утырып чыга.,

Туксанбайда башлангыч белемне ала.,

Акмулла исемендәге Башкорт дәүләт педагогика университеты бар, 1895 елда юлбасарлар тарафыннан үтерелгән.

9. Җәяләрне ачып, дөрес языгыз (5 б).

(1)Сулар ага... (2) Җир (йөзендә) йөзендә сулар бер (туктаусыз) бертуктаусыз агалар (да) агалар. (3)Җәй агалар, яз агалар, көз агалар... (4)Агым сулар кешеләрнең чир (чорларын) чир-чорларын, кайгыларын, языкларын алалар (да) да еракларга, упкыннарга, чоңгылларга ыргыталар. (5)Агым сулар, җир (өстенең) җир өстенең чүп (чарларын) чүп-чарларын юып алып, үзләрендә юк итәләр. (6)Шулай ел (да) еллар җир яңара, җир яшәрә.

(7)Җир яңара, җир яшәрә... (8)Өзелмичә, туктамыйча, бөек Чулман кебек, Әтил кебек, көн (төн) юн-тан жирдә тормыш ага.

(9)Яз килде, яз!... 10)Киң Чулманга – кояш белән, ай (йолдызлар) ай-йолдызлар белән яшьтәш Чулманга ашыгып төрле (яктан) сулар ага...(Н. Фәттах).

10. Бирелгән өзек нинди әсәрдән? (2 б.) Итил суы ака торур

11. Түбәндәге тел күренешләре булган җөмлә номерларын куярга (5 б):

1) ялгызлык исемнәре
2) парлы сүзләр
3) гөнаһ сүзенә синоним
4) юклык формасындагы фигыль
5) вакыт мәгънәсен белдергән исем

1) 8,10	2) 4,8,10,5.	3) 5	4) 8	5) 5,8.

12. 5нче җөмләдә хәбәрнең төре (3 б.) тезмә фигыль хәбәр

13. Өзекне дәвам итеп эссе языгыз. Күләме 200 сүздән ким булмаска тиеш (30 б.)